

Nogle aktuelle danske fuglebeskyttelses problemer

L. FERDINAND

FERDINAND, L. [Faelledvej 9, DK-2200, Copenhagen N, Denmark] 1975 — *Some present problems concerning bird protection in Denmark*. *Ornis Fenn.* 52:45—48.

Denmark occupies a special place among the Nordic countries, on account of certain distinctive geographical features: (1) the very intensive cultivation of the country, (2) the great length of the shorelines in relation to the total area, and (3) the large areas with shallow water, especially off the west coast of Jutland. These have two important consequences for bird protection. (1) The area of such very important habitats as heaths, swamps, bogs and meadows has decreased strongly. (2) Bird protection is mainly concentrated to the coastal waters. Nation-wide investigations and censuses have been carried out. The information obtained includes the numbers of breeding pairs of endangered species: *Phalacrocorax carbo* c. 400, *Botaurus stellaris* c. 15, *Ciconia ciconia* c. 40, *Netta rufina* 5—10, *Mergus merganser* 15—20, *Accipiter gentilis* 100—150, *Circus aeruginosus* 60—80, *C. pygargus* c. 20, *Falco subbuteo* 1—3, *Lyrurus tetrix* 50—100, *Grus grus* 1—3, *Pluvialis apricaria* 10—15, *Arenaria interpres* 15—20, *Tringa glareola* c. 100, *Gelocbelidon nilotica* c. 20—30.

Det vil være bekendt at Danmark landskabsmæssigt intager en "særstilling" i sammenligning med de andre nordiske lande. Dette er forhold som har helt afgørende betydning for fuglenes forekomst i Danmark, i denne henseende skal særligt fremhæves:

1) at Danmark er meget intenst opdyrket. Skovarealet dækker kun ca. 11 % af det samlede areal.

2) at landet i forhold til størrelsen har meget lange kyststrækninger. I mange områder er det lave kyster der bl.a. betinger tilstedeværelsen af produktionsrige fladvandsområder.

3) at Danmark har relativt store områder med lavt vand særligt i vore indre farvande ved den jyske vestkyst (vadehavet).

Disse landskabelige og geomorfologiske forhold medfører bl.a. at vor våde områder inde i landet, er forholdsvis mindre ornitologisk betydning ind dem ved kysterne, samt at den overvejende del af vore "våde" fugleområder arealmæssigt set er relativt små og de fleste steder ligger som velafgrænsede pletter

i landbrugsområder. Foruden disse landskabelige forskelle medfører vort mildere klima og at vi er placeret på en korsvej for fugletrækket, mellem Fennoskandinavien og Syd-vest-europa at mange af vore feltornitologiske og fuglebeskyttelses problemer er anderledes, end i de andre nordiske lande. Disse forskelle har blandt andet følgende konsekvenser:

1) at de mest betydningsfulde ynglefugle biotoper — hede, sump, mose og enge er blevet stærkt formindsket.

2) at fuglebeskyttelses problemer i meget høj grad findes ved vore kyster og på havområder.

Generelt vil jeg vurdere situationene således at vi i mange henseender har de mest preserende fuglebeskyttelses problemer (bl.a. på grund af det store jagttryk ved kyster) af alle de nordiske lande.

Ligesom i andre vesteuropæiske lande har den feltornitologiske undersøgelses optællinger givet en meget stor forøgelse

af den samlede viden om vort lands fugleliv det sidste årti. Dette skyldes fire forhold, dels antallet af aktive fugle- iagtagere er mange dobbelt de sidste to årtier, dels at disse er mere ensartede fordelt over hele landet end tidligere, dels at de "professionelle" ornitologers indsats samtidig er meget øget, samt at behovet for en øget viden om fuglenes fordeling til naturfredningsundersøgelser er steget.

I det sidste årti er der blevet arbejdet med en række landsdækkende feltornitologiske projekter. Følgende projekter skal fremkomme som særligt betydningsfulde. (Navnene på de personer der leder undersøgelserne er angivet i parentes):

1) Undersøgelser og kortlægning af de større fuglelokaliteters placering, beliggenhed og fugleliv. Denne undersøgelse er organiseret af D.O.F. i samarbejde med Miljøministeriet (L. FERDINAND).

2) Undersøgelser af de ikke ynglendes ænder, gæs og svaners forekomst. Undersøgelserne er hovedsagelig foretaget af Vildtbiologisk station på Kalø og af Zoologisk Museum (A. HOLM JOENSEN, M. FOG og P. ANDERSEN HARRILD).

3) Kvalitative optællinger af fuglelivet i 5×5 km. kvadrater (atlas projektet) denne undersøgelse er foretaget i årene 1971—1974 (TOMMY DYBBRO) af Zoologisk Museum i samarbejde med D.O.F.

4) Landsdækkende optællinger og ringmærkning af de ynglende ternearternas forekomst produktion m.v. Disse undersøgelser er foretaget af en gruppe under Dansk ornithologisk Forening under ledelse af WILLY MARDAHL (1973).

5) Landsdækkende undersøgelser af rovfugles forekomst, produktionsforhold er organiseret af rovfuglegruppen under D.O.F.

6) De ikke ynglende vadefugles forekomst. Undersøgelsen der er påbegyndt i 1973 og organiseres af vadefuglegruppen under Dansk ornithologisk Forening.

7) Fuglestationernes optælling og ringmærkning har givet meget væsentlige oplysninger om forøget viden om træk kvantitative og kvalitative forhold vedrørende fugletrækket over Danmark, og deres arbejde kordineres af D.O.F.

8) På det biotopiske er der foretaget optællinger af fuglelivet efter kortlægningsmetoden (Bird Census) organiseret af D.O.F. (OLE HAVE JØRGENSEN og HANS SKOTTE MØLLER).

Resultatet af disse meget intensive undersøgelser i naturen er at vi har et meget stærkt øget kendskab til fuglenes fordeling og kvantitative forhold. Det kan bl.a. nævnes at vi fra de sidste år har fået nøjagtige optællinger og vurderinger af antallet af mindre almindelige og sjældnere arter (det omtrentlige antal ynglearter i de sidste år er angivet).

Mellemskarv	(<i>Phalacrocorax carbo</i>) c. 400
Rørdrum	(<i>Botarus stellaris</i>) c. 15
Hvid Stork	(<i>Ciconia ciconia</i>) c. 40
Rødhoveded And	(<i>Netta rufina</i>) 5—10
Stor Skallesluger	(<i>Mergus merganser</i>) 15—20
Duehøg	(<i>Accipiter gentilis</i>) 100—150
Rørhøg	(<i>Circus aeruginosus</i>) 60—80
Hedehøg	(<i>Circus pygargus</i>) c. 20
Lærkefalk	(<i>Falco subbuteo</i>) 1—3
Urfugl	(<i>Lyrurus tetrrix</i>) 50—100
Trane	(<i>Grus grus</i>) 1—3
Hjejle	(<i>Pluvialis apricaria</i>) 10—15
Stenvender	(<i>Arenaria interpres</i>) 15—20
Tinksmed	(<i>Tringa glareola</i>) c. 100
Sandterne	(<i>Gelochelidon nilotica</i>) c. 20—30

Fuglebeskyttelses problemer

De mange nye oplysninger om fuglenes fordeling og vilkår har givet mulighed for en mere saglig og konsekvent fuglebeskyttelse. Disse fuglebeskyttelsesproblemer kan opdeles i fire grupper:

- 1) Beskyttelsen af biotoperne.
- 2) De humane aktiviteters påvirkning af fuglelivet.
- 3) Beskyttelsen af de mindre almindelige og sjældnere fugle.
- 4) Pesticid problem.

Biotopbeskyttelse

I Danmark har vi i de sidste årtier oplevet at en række vigtige fuglesteder er blevet omdannet til landbrugsområder. Dette gælder i særlig grad hede, hedemose, sump og mose lokaliteter. Denne destruktion af biotoper har medført en stærkt formindskelse af visse arters yngleantal f.eks. urfugle (*Lyrurus tetrrix*),

tinksmed (*Tringa glareola*), hjejle (*Pluvialis apricaria*), hedehøg (*Circus pygargus*), rørhøg (*Circus aeruginosus*), rørdrum (*Botarus stellaris*).

Følgende områder af international betydning er forsvundet som fuglesteder: Skjern Å-deltaet, dele af Stadil Fjord, Fiil sø og flere midtjyske heder og hedemoser, og en række betydningsfulde moser og heder i Sønderjylland. Ved hjælp af de ovennævnte indsamlinger af oplysninger om fuglelokaliteternes beliggenhed er det lykkedes at tilvejebringe et materiale der belyser hvor store ressourcer er med hensyn til de vigtigste fuglebiotoper. Der er offentliggjort en bog om "Større danske fuglelokaliteter" (FERDINAND 1971) om fuglenes fordeling som er meget anvendelig for naturfredningsmyndigheder, idet de bliver både benyttet til det offentliges landskabsplanlægning og i mange konkrete fredningssager.

De humane aktiviteters påvirkning af fuglelivet

Den menneskelige aktivitet i landskabet har det sidste årti både skiftet karakter og synes i stigende grad at påvirke fuglelivet.

Dette hænger sammen med den øgede rekreative udnyttelse af landskabet: Større mobilitet til lands og til vands (ikke mindst af ornitologer), et stigende jagttryk (særlig ved kysterne m.v.).

Dansk ornithologisk Forening er i færd med at udgive en redegørelse om jagttrykket på ande og vadefugle og der har været en offentlig debat med jagtforeninger om det urimelige i en for intensiv jagt, ved vore kyster.

Den øgede fritidssejlad i vore farvande har medført en øget landgang på fugleøer i yngletiden. Man har forsøgt at påvirke opinionen ved at udgive en brochure og en plakat om kystfuglenes forhold.

Indsamlinger

I Danmark har vi konstateret den samme type indsamlingsaktiviteter som i andre steder i Vesteuropa: Rovfugleunger til falkoner, øg til øgsamlere, skudte fredede fugle til konservatorerne etc. De ulovligheder i denne retning vi har haft kendskab til har hidtils ikke haft de "kriminelle dimensioner" som f.eks. i Sverige. Vi er særlig forurolet over vor "liberale" holdning overfor konservatorerhvervet som i praksis medfører at konservatorerne arbejder ukontrolleret. Vi håber at vor tilslutning til den internationale convention om eksport og import af truede dyr og planter vil kunne give mulighed for en konsekvent offentlig kontrol.

Beskyttelsen af mindre almindelige og sjældnere fugle

Dette kan både dreje sig om foranstaltninger for at hjælpe enkelte arter, men kan også dreje sig om at påvirke opinionen til at være mere fuglevenlig. Der er hidtil kun foretaget få aktive foranstaltninger for at bevare sjældne fugle: Dansk ornithologisk Forening har i 1969—72 bevogtet vort sidste par vandrefalke på Møns Klint, samt opsatte redekasser til vor lille bestand af stor skallesluger (*Mergus merganser*).

Der arbejdes med øgende jagtfredninger af en række andefugle, vadefugle og havfugle.

Pesticid problemer m.v.

Det er måske de fleste bekendt, at vi i Danmark i højere grad end i de fleste andre europæiske lande er sluppet for de mest alvorlige pesticid, kvikksølv etc. forgiftninger af vore bestande i treserne,

men dog må vi konstatere at vandre-falken (*Falco peregrinus*) formodentlig er forsvundet som ynglefugle på grund af dette, og at spurvehøgen (*Accipiter nisus*) af samme grund har fået formindsket bestanden til 1/3—1/4 af bestanden i femti tallet.

Af ovenstående vil det forståes, at vi i Danmark ligesom i andre lande har en lang række fuglebeskyttelses problemer. Problemer som ikke alene er fagornitologiske, men som i høj grad berører en lang række andre problemer, befolkningens fritidsvaner, jagtudøvelsen, landbrugspolitikken etc.

Vi finder det derfor naturligt at

Dansk ornithologisk Forening i stadig stigende grad engagerer sig i arbejdet for fugle beskyttelsen. Vor tro på at denne "politik" er rigtig viser sig både ved en konstant medlemsforøgelse og at vore ornitologiske synspunkter og vurderinger i betydelig grad har givet resonans, hos myndigheter i pressen, massemedier etc. Vi mener at det er af afgørende betydning for den generelle hensynstagen til fuglenes trivsel. Arbejdet bliver for en stor del varetaget af de fugleinteresserede organisationer i snævert samarbejde med de offentlige naturfredningsmyndigheder, idet man herved får udnyttet den meget store viden om fuglenes vilkår, som de fugleinteresserede indsamlere.